

Ö Z E T :

Bu çalışmada Hipokrat'tan günümüze kadar geçen süreçte epilepsinin tarihi gelişimi açıklanmaya çalışılmıştır. Epilepsi Bilimsel tıbbın başlangıcı sayılabileceğimiz eski Yunan uygarlığına kadar kutsal hastalık olarak nitelendirilmiştir. Hipokrat "Mal Caduque" olarak adlandırdığı Epilepsinin, kutsal bir hastalık olmadığını söz konusu hastalığın merkezinin beyinde olduğunu açıklamıştır. Hipokrat'a göre; epilepsi diğer hastalıklardan ne daha ilahi ne de daha kutaldır; bu hastalığında bazı doğal nedenleri vardır.

S U M M A R Y

EPİLEPSY, FROM HIPPOCRAT UP TO NOV.

It was tried to be explained the historical development of epilepsy from Hippocrat until nov in this thesis.

Epilepsy has been described as a sacred disease until the old Greek civilization, to which we can say the beginning of the scientific medicine.

Hippocrat explained that epilepsy, named as "Mal Caduque" by him, was not a sacred disease but the reason of the illness in the brain. According to Hippocrat, epilepsy was neither more divine nor more sacred than the other diseases. This disease has got some natural reasons.

GİRİŞ

Hipokrat epilepsiyi bir hastalık konusu olarak ele aldı, bütün vücudun sarsılması, organizma fonksiyonlarının bozulması gibi özellikleri ile tanımladı. Epilepsi o dönemde de bir beyin hastalığı olarak görüldü. Bu önemli gerçekten hareketle, tıbbi çalışmaların yoğunlaştığını, günümüz tıbbına ulaşmaya kadar çeşitli aşamalardan geçtiğini görmekteyiz.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu konuda yazılmış yerli ve yabancı literatürlerden faydalanılmış, konu ve kronoloji göz önünde tutularak tıp tarihi bakımından epilepsinin tanı ve tedavisindeki ana gelişmeler belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

Eski Yunan'da epilepsi ruh hastalıkları içinde ele alındı. Epilepsinin kutsal bir hastalık olmadığı hipokrat tarafından açıklandı. (5) Hipokrat'ın yazılarında çeşitli nöbet tipleri usulüyle çizilmiş, epilepsi ile histeri arasındaki benzerlik ve ayrılıklar tartışılmış hatta bazı patolojimeteryeline dayanılarak beyin epileptojen lezyonlarına bile değinilmiştir.

Nöbetleri haber veren belirtilerden söz edilmişse de "Aura" deyimi bir kaç yüzyıl sonraya aittir ve esinti, meltem anlamındadır.

Hipokrat vücutta bulunan "Pituita" adı verilen salgının hastalığa neden olduğunu belirledi. Epileptik bir çocuğa ait

kafa'tası gözleminde ise, beyinin nemli olduğunu, fena koktuğunu ve ödem bulunduğunu açıkladı.

MS (130-201)'de yaşamış bulunan eski romalı hekim Galen Epilepsiyi sebeplerine göre 3 grupta inceledi. (117)

1- Beynin boşlukları zaman zaman flegma veya kara safra ile tıkanmakta ve epilepsi nöbeti meydana gelmektedir. (İdiopathic epilepsy)

2- Beynin uyarılır ve başka organlarda da epilepsi nöbetleri görülebilir. (Sympathetic epilepsy)

3- Kan, balgam, safra ve sevdalı salgısından olan hastalıkların seyri başta yaygındır. Nöronların kaslar üzerinde meydana getirdikleri düzensiz deşarjlar sonucu ortaya çıkan nöbet çok sonra "Jakson epilepsy" olarak tanımlandı. Galen'e göre de hastalık kaynağını beyinden almaktadır.

Hemen hemen aynı yıllarda epilepsi iki ayrı grupta ele alındı. Hastalık nedeninin beyinde olduğu idiyomatik şekil birinci grubu, beyinden başka organların hastalığa bağlı olan sempatik şekil ikinci grubu oluşturdu.

Orta çağ epilepsi alanına bir yenilik getirmede. Hatta hastalığı saran esrar perdesi ve karanlık daha da arttı. Hümorral doktrin rijid kalıbı çağdan çağa aktarıldı. Hastalığın bulaşıcı olduğu yolundaki eski fikir pek çok taraftar kazandı. Epileptikler için bir çok ülkede ayrı hastaneler kuruldu. (2) Rönesansın ilk yıllarında da hastalıkta Tanrısal bir yön bulunduğuna inanıldı. Sihir, büyü ve çeşitli muskalar başlıca tedavi metotları oldu. Uzun devirler boyunca yakı, hacamat ve fitilden faydalandı.

"Epilepsia" sözcüğünün kaynağı yunanca olup "Sürpriz" anlamındadır. Nöbetlerin ani ortaya çıkışını ifade eder ve bu sözcük iki defa Ambroise Pare (1510-1590) tarafından Rönesans döneminde kullanıldı. (1)

Epilepsi konusunda çok eski dönemlerde ortaya atılan ve tartışılan bir görüşe göre de epilepsi nöbetleri ile ayın devri (Hilal, dolunay gibi) arasında bir ilişki vardır. Paracelsus (1493-1541), 1526'da yazdığı "İnsan Şuurunu Bozan Hastalıklar" adlı kitabında deliliği sanıfladı ve epilepsi; lunatici delilik: hastalığın sebebi aydır. Ay çarpıyor başlığı altında yer aldı. Özellikle ya başlarında ve ay tutulmalarında epileptik nöbetlerin sıklığı kabul edilir ve bunun ayın periyodik durumuna bağlı olduğu söylenirdi.

Gene bu devrin hekimleri kafa travması, siflis ve öteki hastalıklarda görülen konvulsif tabloları daha iyi tanıyıp değerlendirdiler. Böylece semptomatik epilepsi bahsi daha çok genişledi.

Grand Mal epilepsi nöbeti yanısıra diğer epilepsi nöbetlerinin, epileptik otomatizmanın tanınması, eskiden beri bilinen Petit Mal veya absans nöbetlerinin yeniden ele alınıp tartışılması hep bu devre rastladı. Epilepsi nöbetlerini kont-

* Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim dalı Öğretim Görevlisi.

rol altına alacak bir ilaç yoktur. Tedavide Gayak Ağacı (Peygamber Ağacı) tütsüleme de kullanıldı. (4).

15. yüzyılda Prof. Dr. Siegmund Albich epilepsiyi len bezleri iltihapları, tüberkiloz, uyuz, yılançık, trahom, şarbon ve cüzzam gibi dönemin bulaşıcı hastalıkları içinde ele aldı. (11)

Johann Wayer (1515-1588), 1563'te Basel'de yayınladığı "De Preastiquus Deamon" adlı kitabında toksik psikozları, epilepsiyi, histeri ve paronoyayı açıkladı. (9).

1684 yılında Thomas Willis "Devils Handwork" adlı eserinde epilepsiyi tanımladı. (11) T. Sydenham (1624-1689) Galen'in melankoliklere sıtma aşıl原因arak geliştirdiği tedavi metodu üzerinde durdu. XI. Lui'nin epilepsisini tedavide yine malerya inokülasyonu yapmıştı. (15). 17. yüzyılda Robert Boyle (1627-1691) serebral oksijen azlığı ile epileptik nöbetlerin ortaya çıktığını buldu.

Araştırmacı atmosfer basıncını azaltarak deney hayvanlarında konvülsiyonlar ortaya çıkardı. (16).

18. Yüzyıl başlarında akıl hastalığının bir cins cin tutma, günah, suç, veya çok kötü bir hareketten çok, bir hastalık olduğu görüşü akıl hastalarının daha insancıl olarak tedavisini olanaklı kıldı.

1786'da Luigi Galvani bir tesadüf eseri olarak demir parmaklığa değer kurbağa bacağına elektrik akımı yaydığını gösterdi. Sinir örgüsü ve elektrik akımının bir bakımdan bağlantı taşıdıklarının görüşü epilepsiyeye yeni bir bakış açısının temeli oldu.

19. yüzyıl başlarında bilim adamları psikiyatri ile nöroloji arasındaki yakın ilgiye ve psikiyatrinin mediko-legal yönüne ağırlık verdiler. Fransa'da Nörolojiyi geliştiren Guillaume Benjamin Duchenne (1806-1870) tanı ve tedavide elektriği kullandı. 19. yüzyıllan üzerinde tartışılan konularından biride Refleks epilepsisi oldu. Lokal olarak başlayan nöbetlerin ekstremiteleri hemen sıkıp boğmak yada nedbeleri koterize etmekle tedavi edildiği ileri sürüldü. Braun Sequard epilepsi nöbetlerini refleks aktivite ile açıkladı. Medulla Spanlis ve bulgusu epileptik deşarjın başlıca kaynağı olarak gördü.

1854 yılında bugünkü anlayışa yakın bir sınıflama ile epilepsilerin şu grupta ele alındığı görüldü.

1- Eşansiyel Epilepsi :

Bir lezyona bağlı değildir. Fonksiyonel bir bozukluk söz konusudur.

2- Semptomatik Epilepsi :

Büyük ya da küçük bir lezyona bağlıdır. Konvülsif bir semptomdur.

3- Semptomatik Epilepsi :

Sebeb ekstra serebraldir. Vücudun beyin dışındaki bölgelerinden kalkan anormal uyarıların doğurduğu konvülsiyon tipidir. Gowers bu sağlam ve bugünde geçerli fikirlerinin yanısıra seksüel hayatın epilepsideki rolü konusunda bazı fikirler ortaya attı. Erkek çocuklarda usulünce yapılmış sünnet, epilepsi nöbetinin genellikle başarılı olurdu. (12)

1870'de Hughling Jackson epilepsiyi nöronların kaslar üzerinde meydana getirdiği intizamsız paroksimal deşarjlar olarak tanımladı.

(10) Tek taraflı motor nöbetlerinin bir noktadan başlayıp yayıldığını, beyin kabuğunda motor alanda belirli bir diziliş gösterdiğini savundu. epileptik olayı doğuran şeyin beyin

bölgesinde olduğunu açıkladı. Bir epilepsi vak'asının b yoldan giderek tahlil edilmesi üzerinde durdu. (17)

Fokal epileptik nöbetlerden önce gelen Auralar nöbetin başladığı yeri bildirmesi, lezyonun beyinde yaklaşık olarak lokalize etmesi bakımından çok önemlidir. Bu değişim duyular kişiyi rahatsız eder ve hasta subjektif olarak bu süreyi daha uzun algılar. (13)

İnsan patolojisinde hiç bir konu EEG'nin Klinik ve deneysel yönden verdiklerinden epilepside olduğu kadar faydalanmamıştır. Aslında EEG'nin Kliniğe ilk sokuluşu bir psikiyatrist olan Hans Berger'in çalışmaları sayesinde mümkün olmuştur. (18).

Epelipsinin bir diğer sınıflaması Penfield tarafında yapılmış olanıdır. burada epilepsi şu başlıklar altında ele alınmıştır.

1- Fokal Kortikal Nöbetler (Jackson Ep.)

(Beyin kabuğunun küçük bir bölgesinden kaynaklanır)

2- Santronefalik Hamleler (Petit Mal)

(Kafa içi merkezlerinden kaynaklanır. EEG ile tanımlanır. İdiopatik ve Kriptojenik nöbetler)

3- Genelleşmiş çırpınma nöbetleri.

4- Ekstra serebral nöbetler.

Genelleşmiş çırpınma nöbetleri ve ekstra serebral nöbetler daima büyük nöbetler halinde ortaya çıkar. (8)

Şimdiye kadar çeşitli sınıflamalarda kullanılan Grand Mal, Petit Mal diye isimlendirilen şekiller de kriteriyum ancak nöbetin şiddetiyle, nöbetin hasta çevresinde meydana getirdiği korkunun bir ifadesi olarak ele alındı. Klasikleştiren Kliğindeki çalışmalar sonunda Tartarate Borico Potassique yerini zamanla Bromure bıraktı. 1912 den sonra hipnotik ve sedatif etkileri bilinen Luminal epilepsi tedavisine girdi. 1. Mayıs 1857'de Londra'da E.H. siekeving 52 epilepsi vak'asından (2) 1912 den sonraki yıllarda beslenmenin ve diyetin nöbetlerin tedavisinde önemli bir yer tutmaya başladığını görüyoruz. 1921'de Gayelin açlıkta nöbetin seyrekleştiğini bunun açlık asidozuyla ilgili olduğunu ileri sürdü. Wilde bir grup deney faresine yüksek yağlı rejim uygulamış hayvanların serumlarında asetoasetat ve beta hidroksi barbitüratın arttığını saptamıştır. Araştırmacılara göre bu hal beyin sodyumunu çoğaltmakta bu da deney hayvanlarının elektrik roşok konvülsiyon eşliğini yükseltmektedir. (3)

1937 den sonra antikonvülsif etkileri araştırılan 50 kadar bileşik içinde difenilhidantoin epilepsi tedavisinde başarı ile kullanılmaya başlandı. 1938 de Ugo Cerletti ve Bini elektroşok tedavisini epilepside kullandılar.

1955 yılında Brain, epilepsiyi birden başlayan ve kendiliğinden gerileyen, tekrarlayıcı vasıfta parosistik bir hastalık olarak tanımladı. (5)

20. yüzyılda epilepsinin etiolojisi bir kaç kısma ayrıldı. Vasküler, travmatik nedenler, enfeksiyonlar, beyin tümörleri, anoksemi, konjenital melformasyonlar, dejeneratif hastalıklar epilepsinin etiolojisinde etkili oldular. (14)

Epilepsi Cerrahisine gelince, modern şirürji sir William Macewen'in 1888 de ameliyat ettiği 21 vak'ayı neşretmesi ile başlar.

Beyin aldığı travma sonucu iyileşme mekanizması ve beyinin nedbelerinin strüktürü konusundaki çalışmaları Penfield 1921 de başlattı. (16)

Epilepside tedavinin günümüze gelinceye kadar geçirdiği

amalara bakacak olursak ilgi çekici bazı sonuçlara varabiliriz. Bazı psikozlarda ateş yükselterek tedavi etmek çok eski bir beri bilinmektedir.

Hipokrat'tan sonra Galen melonkoliklere sıtma aşıladi. Galeni general de Piretoterapiyi ortaya koyan Viyanalı Wagner Von Jauregg oldu. Piretoterapi günümüz antibiyotiklerine rağmen değerinden hemen hemen hiç bir şey kaybetmemiştir.

1937 yılında İtalya'da Bini Konvülsiyon meydana getirmek için elektrik akımının kullanılabilceğini ileri sürdü, elektroşok tedavisi bugünkü şeklini aldı.

Tarihsel gelişim içinde, epilepside bir takım kimyasal maddelerin, ilaçların kullanılması oldukça eskidir.

Epilepsi tedavisinde bromür devrinin başlangıcı 1857 yılına kadar uzanır.

1912 ye kadar bromür ile Luminal'in birlikte kullanılması büyük ölçüde faydalı olmuştur.

1937 den sonra difenilhidantoin epilepsi tedavisin yeni boyut kazandırmıştır.

TARTIŞMA

Epilepsinin tarihi primitif dönemlere kadar iner. Bu hastalık Yunan uygarlığına kadar kutsal hastalık olarak isimlendirilmiştir.

Doğa üstü inanışlara yönelim primitif tıbbın ana özelliğidir. Başlangıçta epilepsinin tanı ve tedavisinde doğa üstü inanışlar etkili olmuş, tanı aynı zamanda tedavi edici bir özellik göstermiştir.

Hipokrat'ın epilepsiyi bir hastalık konusu olarak ele alması, hastalığa yeni bir bakış açısı oluşturulmasına, tanı ve tedavide bugünkü görüş ve yöntemlerin doğmasına temel katkı sağlamıştır.

Bugün epilepsi gerek hasta gerekse hastanın çevresi için sosyal bir sorundur. Tedavi herşeyden önce hekimle, hastanın ve hasta çevresinin sıkı işbirliğine bağlıdır.

Epilepsi konusunda en uygar toplumlarda bile yanlış tanı ve düşüncelerin bugünde var oluşu epileptik kişi ve çevresini olumsuz yönde etkilemektedir.

KAYNAKLAR

- 1- Adasal, R.: Ruh Hastalıkları ve Cinsel Bozukluklar. Ankara Matbaası, Ankara, 1954, 239
- 2- Aktin, E.: Epilepsinin Tarihçesi. Nöropsikiyatri Arşivi VI: 57-65, 1969
- 3- Appleton, D.B. : An Animal Model for the Katogenic et. Epilepsia. 15: 211, 1974
- 4- Baylav, N. : Eczacılık Tarihi. Yörük Matbaası. İstanbul. 1968, 12-20
- 5- Bürain, W.R. : Speech Disorders Aphasia Apraxia and Agnosia. butterworths. London. 1965. P. 52-59
- 6- demirhan, A. : Kısa Tıp Tarihi. Bursa Üniversitesi Tıp Fakültesi Bursa, 1982, 37
- 7- Gökay, F.K.: Ruh Hastalıkları. Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1936, 192.
- 8- Göksel, F.A. Arşivleri. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim dalı. 1985.

9- Howells, J.: World History of Psichiatriy. Brunner/Mazel, New York 1975, p.13

10- Jackson, H. : Selected Writing. (ed. James Taylor) Haddrand Straughton Co. London 1931. p.17

11- Lennox, W.W.B. , Lennox, A.M. : Epilepsy and related disorders Toronto little Brown Comp. U.S.A. 1960, p. 11-38

12- Merritt, H.H. : Historical Review of Pharmacological Approach to the Treatment of Epilepsy. Grune and Stratton, New York 1947 p. 15-26

13- Pond, D.A. : Psychiatric Aspects of epilepsy Children. Journal of Mental Sci. 98. P.333-404, 410

14- Rodermecker, J. : Genetic Epilepsies. (Ed. Gestel, H, Jasper H.) Illinois Springfield. 1969. p. 308

15- Songar, A. : Tecrübi Epilepsi. Nöropsikiyatri Kongresi Symposium IV. 1968

16- Tükel, K. : Epilepside Cerrahi tedavi. Cerrahya 1. Epilepsi ve Nörofizyoloji günlerinde verilen Konferans metni. 18. 5. 1973

17- Tükel, K. : Epilepsinin Tasnifi hakkında Türkiye Tıp Encümeni Arşivi 5: 210-214

18- Tükel, K.: Klinik Elektroensefalografi. Çeliker Matbaası İstanbul, 1983, 111-169